

ZAPORIZHZHIA NATIONAL UNIVERSITY FACULTY OF BIOLOGY

ПЛАН МОРФОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ РОСЛИН

1. Назва рослини та її систематичне положення

Хід визначення систематичного положення.

2. Загальна характеристика рослини

- 2.1. Структурно-соматичний тип: трава, напівкущ, кущ, дерево.
- 2.2. Довговічність рослини: однорічна, дворічна, багаторічна.
- 2.3. Еколого-біологічний тип:
 - А) наземна, водна, болотяна, лісова, лучна, степова, піщаних місцезростань, засолених місцезростань.
 - Б) однодомна, дводомна
 - В) паразит, сапрофіт тощо.
- 2.4. Опушення: голі, опушені.
Опушення:
 - А) м'яке, жорстке, повстисте, бархатисте;
 - Б) розсіяне, густе;
 - В) притиснуте, відстовбурчене;
 - Г) з волосків простих, куцистих, зірчастих, залозистих.Відзначається опушеність рослини в цілому та окремих її органів.
- 2.5. Висота в сантиметрах (навіть для деревних рослин, наприклад 250 см – це 2,5 метри).
- 2.6. Час квітнення.

3. Підземна частина рослини

- 3.1. Коренева система: стрижнева, мичкувата, змішана.
Домінуючий тип коренів: головний, бічний, додаткові.
- 3.2. Кореневище: коротке, довге, тонке, товсте, нерозгалужене, галузисте, поверхнєве, заглиблене, вертикальне, горизонтальне.
- 3.3. Наявність цибулин, бульб, кореневих «шишок», інших підземних видозмін кореня чи пагона.

4. Стебло

- 4.1. Характер росту: пряме, піднесене, сланке, витке, чіпке, лежаче, з укоріненням у вузлах.
- 4.2. Характер галуження: нерозгалужене, розгалужене від основи, розгалужене у верхній частині.
Розвиток міжвузлів: укорочені міжвузля, нормальні, видовжені.

ZAPORIZHZHIA NATIONAL UNIVERSITY

FACULTY OF BIOLOGY

4.3. Форма і характер поперечного зрізу: округле, тригранне, чотиригранне, сплющене, крилате, борозенчасте.

Суцільне або з порожниною (соломина).

4.4. Листкорозміщення: чергове, супротивне, мутовчасте (кільчасте), листки в прикореневій розетці.

5. Листки

5.1. Структура: прості, складні, складені.

5.2. Розмір: великі, середньої величини, малі.

5.3. Листкорозміщення: чергове, супротивне, мутовчасте (кільчасте), листки в прикореневій розетці.

5.4. Склад і спосіб прикріплення до стебла: сидячі, короткочерешкові, довгочерешкові, з прилистками, з піхвою, з розтрубом, стеблообгортні, низхідні, з язичком, з вушками тощо.

5.5. Форма листової пластинки: лускоподібні, голчасті, лінійні, ланцетні, еліптичні, овальні, округлі, яйцеподібні, оберненояйцеподібні, ниркоподібні, серцеподібні тощо.

5.6. Форма основи: клиноподібна, ниркоподібна, серцеподібна, стрілоподібна, списоподібна, округла.

5.7. Форма верхівки: загострена, гостролиста, гострокінцева, округла, тупа, з вістрям, виїмчаста тощо.

5.8. Форма краю: цілокрай, пильчасті, зубчасті, городчасті, виїмчасті.

5.9. Ступень розсічення листової пластинки: цілісні, трійчасто-, пальчасто- або перистолопатеві, трійчасто-, пальчасто- і перистороздільні, трійчасто-, пальчасто- і перистророзсічені.

5.10. Жилкування: пірчасте, пальчасте, дугове, паралельне.

5.11. Видозміни листків: колючки, вуса, луски, пелюстки квіток тощо.

6. Квіткорозміщення і суцвіття

6.1. Квітки: сидячі або на квітконіжках; поодинокі або зібрані у суцвіття.

6.2. Приквітки: і або відсутні; форма, розміри та їх характер.

6.3. Суцвіття:

А) Невизначені: китиця, колос, початок, сережка, зонтик, щиток, кошик, головка, складний колос, складна (подвійна) китиця, волоть тощо;

Б) Визначені: розвилаина, завійка, звивина, плейохазій.

ZAPORIZHZHIA NATIONAL UNIVERSITY FACULTY OF BIOLOGY

7. Квітка

7.1. За симетрією: правильні (актиноморфні), неправильні (зигоморфні).

7.2. За статтю: одностатеві, двостатеві, безстатеві.

7.3. За типом оцвітини: проста оцвітина (чашечкоподібна або віночкоподібна), подвійна оцвітина.

Для злаків: особливості будови квіткових і колоскових лусок (кількість, форма, наявність жилок, остюків та місце їхнього прикріплення на нижніх колоскових або квіткових лусках).

7.4. За типом віночку: трубчасті, язичкові, несправжньоязичкові, лічкоподібні, колосоподібні, двогубі, дзвоникоподібні.

7.5. Чашечка:

А) правильна або неправильна;

Б) одна чи подвійна; форма;

В) вільна або зрослолиста (зубчаста, лопатева, роздільна);

Г) кількість чашолистків або часток чашечки;

Д) колір;

Є) наявність опушення;

Ж) інші особливості.

7.6. Віночок:

А) правильний чи неправильний;

Б) вільнопелюстковий, зрослопелюстковий;

В) форма;

Г) кількість пелюсток;

Д) колір;

Є) наявність опушення;

Ж) місце прикріплення;

З) інші особливості.

7.7. Андроцей:

А) братність;

Б) характер зростання чи приростання (за наявності);

В) кількість;

Г) місце прикріплення;

Д) розташування;

Є) сильність;

Ж) інші особливості.

7.8. Гінецей:

А) кількість маточок;

Б) розташування – вільні або зрослі між собою чи з іншими частинами квітки;

В) наявність стовпчика, приймочок, їх кількість;

ZAPORIZHZHIA NATIONAL UNIVERSITY FACULTY OF BIOLOGY

- Г) форма приймочки: головчаста, зірчаста, опукла тощо;
Д) місцерозташування зав'язі: нижня, напівнижня, верхня;
Є) цілісність зав'язі: цільна, лопатева;
Ж) наявність опушення;
З) кількість гнізд у зав'язі;
І) кількість плодолистків;
Ї) інші особливості.

7.9. Формула квітки:

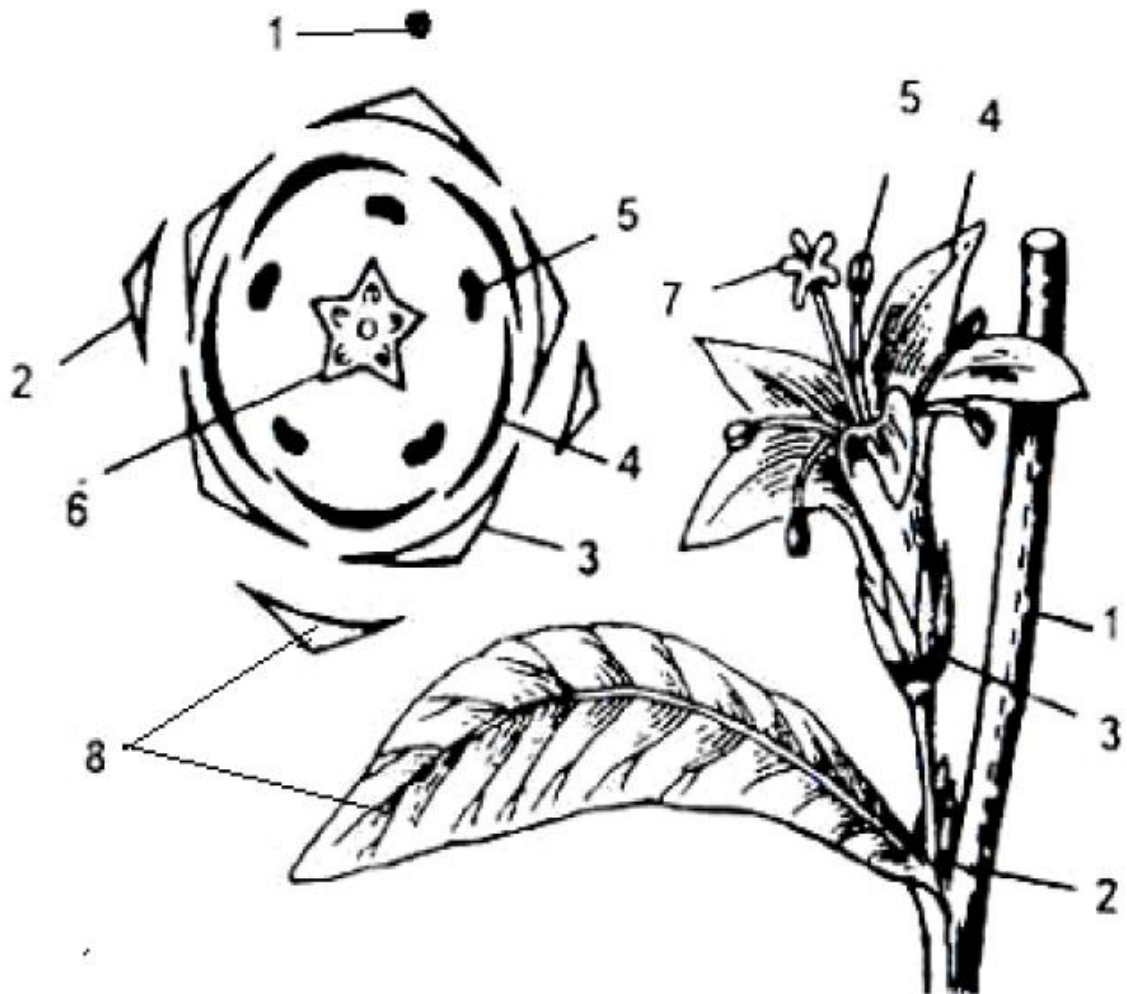
Формула відображає будову квітки за допомогою букв та цифр.
Для складання формули використовують наступні позначки:

*	полісиметрична, правильна, актиноморфна квітка
↑ або ↓	моносиметрична, зигоморфна квітка
↯	асиметрична квітка
♂	двостатева квітка
♀	жіноча квітка
♂	чоловіча квітка
∞	спіральна квітка
⊙	циклічна квітка
P	проста оцвітина
K або Ca	чашечка
C або Co	віночок
A	андроцей
G	гінецей
—	верхня зав'язь
-	напівнижня зав'язь
-	нижня зав'язь
()	зростання елементів квітки між собою
+	розташування подібних елементів у кілька кіл
∞	невизначена кількість елементів більш ніж 12

Кількість кожного елемента вказують цифрами як нижній індекс при відповідному позначенні частини квітки.

7.10. Діаграма квітки:

Діаграма квітки – це її графічне схематичне зображення.
Діаграма квітки складається за певними правилами:

1 – вісь квітки, 2 – приквітки, 3 – чашолистки, 4 – пелюстки, 5 – тичинки (андроцей), 6 – маточка (гінецей), в середині промальовується кількість плодолистків, 7 – приймочка, 8 – покривний листок

8. Плід. Супліддя

- 8.1. Розмір
- 8.2. Форма
- 8.3. Забарвлення
- 8.4. Наявність опушення, колючок, причіпок, лусок тощо.
- 8.5. Походження: справжні, несправжні.
- 8.6. Тип за будовою: простий, складний, збірний.
- 8.7. Кількість насінин: однонасінний, багатонасінний.

ZAPORIZHZHIA NATIONAL UNIVERSITY

FACULTY OF BIOLOGY

8.8. Тип за складом: сухий нерозкривний (зернівка, сім'янка, горіх тощо), сухий розкривний (листянка, біб, стручок, стручечок, коробочка тощо), соковитий (ягода, кістянка тощо).

8.9. Тип за генетичною класифікацією: апокарпний, синкарпний, лізікарпний, паракарпний.

9. Насінина

9.1. Розмір

9.2. Форма

9.3. Забарвлення

9.4. Кількість сім'ядолей

9.5. Наявність ендосперму

9.6. Інші особливості

10. Місцезростання (ліс, поле, балка, лук, заплава, степ, клумбова рослина, город тощо).

11. Народногосподарське значення, використання рослини.

12. Малюнок рослини.

13. Точне місцезнаходження відібраного екземпляру рослини.

14. Дата збору.

15. ПІБ особи що відбрала екземпляр рослини. ПІБ особи, яка визначила рослину. ПІБ особи, яка описала рослину (у випадку коли ці данні відмінні).

16. Додаткові відомості або примітки.